

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies octavus et nonus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1865 [erschienen] 1866

De S. Libaria Virg. Mart. In Tullensi Diœces In Lotharingia Sylloge De illius
cultu ac gestis parum notis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72229](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72229)

A Mannop. Quid quærat, dicit, quod quærit, postmodo discit.

Nam jubet insomnes fratres Antonius omnes
Nocte secutura lacrymis et supplicæ cura,
Et precibus sanctis aures pulsare Tonantis,
Cuilibet ut clausam dignetur pandere causam,

g Nec tamen his aperit, quid sit, quod discere quærit.

Tunc reliquis potior Paulus cognomine major
Mentis in excessu, fixo super æthera gressu,
Gemmis ornatum cernit radiare grabatum,
Murice constratum, visuque per omnia gra-

tum,

Quod tanquam stellæ tres servavere puellæ ;

Quæ dum miratur, so li sibi talia fatur :

h Hanc, pater Antoni, requiem tibi credo para-

ri h.

Reddita vox inquit, quæ nil dubitabile lin-

quit,

i Non cujus dicis, sed Thaisidis est meretricis i.

B 6 His ita compertis, gressus ad Thaisida ver-

peccata ei
esse remissa
edocto, egre-
di jubetur,
brevique
post mori-
tur.

tis,

Optime Paphnuti, mox fracto carcere duci

Præcipis inclusam longo cruciamine tusam,

Atque renitentem, latebrasque fovere volen-

tem

Consularis ita : Sit pax tibi, sit tibi vita.

Non ultra piores, finisti namque labores,

Omnia commissa tibi noveris esse remissa,

Reddidit illa Patri : Sub tempore carceris atri

h,

Quo semper luxi, nil longum, nil grave duxi

Ad peccatorum pondus numerumque meorum.

Hoc ita me pressit, quod nunquam mente reces-

sit.

Naribus ut flatum sic gessi mente reatum.

Tunc pater : Hoc, inquit, tibi nil pœnale relin-

quit,

Pectore quod tristi perfecte pœnituisti ;

Namque Deo gratus plus spiritus est tribula-

tus,

Quam tribulata caro cruciamine semper amaro. D
Plus cor contritum probat inque bono stabili-

tum,
Quam si compescis te semper ab omnibus escis.
Quinque illa tribus vixit super ista diebus,
Et sic cum Christo mundo requievit ab isto.

ANNOTATA.

a *Episcopum hunc vitæ sanctitate eluuisse, seculoque xi floruisse, luculenter docet Opusculis ejus, metro Leonino ut plurimum conscriptis annoque 1708 typis Parisiensibus vulgatis, præmissa admonitio; ad quam proinde studiosum lectorum remitto.*

b *Editio Parisiensis habet : Namque Deum speravit, de cujus munere vivit. Corporis ille decor, et ad impia facta dedit cor; verum præstat, ut apparet, codicis nostri lectio.*

c *In editione Parisiensi legitur : Concubitus meos concessis credidit æquos; verum et hic codicis nostri lectio præstare videtur.*

d *Versus hic in editione Parisiensi desideratur. e Editio Parisiensis legit : Cur pro tam multis tecum pariterque sepultis; sed nostra iterum lectio præstare videtur.*

f *Totidem librarum fuisse, quæ Thais meretricio compararat, etiam asseverant Menæa et Menologium Sirlertianum; at non item Vita Sanctæ præcedens, prout a Rosweydo est edita, atque in codice nostro P Ms. 18 exstat.*

g *Editio Parisiensis versus hunc proxime antecedenti minus recte præmittit.*

h *Editio Parisiensis melius, ut apparet, repone.*

i *Editio Parisiensis habet : Non cujus dicis, sed Thaisidis meretricis; hæcne autem, an nostra præstet lectio, nequeo edicere.*

k *Versus huic alterum, in quo vocabulum redundat, editio Parisiensis substituit. En illum : Reddidit illa Patri : quod sub tempore carceris atri.*

DE S. LIBARIA VIRG. MART.

C

IN TULLENSI DIOECESI IN LOTHARINGIA

C. S.

SYLLOGE

De illius cultu ac gestis parum notis.

FORTE SUB
JULIANO.
Hujus me-
moriam exstat

A d tertium hujus mensis diem dedimus S. Mennam, seu Mannam virginem, Fontaneti et alibi in Lotharingia cultam. Hujus, ut creditur, soror, virgo quoque ac præterea martyr, Libaria nomine, quam Galli passim Libaire dicunt, Castellanus Latine Leobariam, Gallice vero Libiere vocat, in Campania autem Gallia Livieri appellari asserit. hoc die memoranda venit, cultu æque ac S. Menna, non certioribus gestis nota. Quod magis miror; quamquam hanc sub Juliano Apostata passam velint, silent de eadem non modo Ado et Usuardus, verum etiam horum Auctaria, a Rosweydo Sollierioque edita. Primus, apud quem ejusdem memoriam in Martyrologiis legi, auctor nostri Ms. Flora-

rii Sanctorum, anno 1486 perducti ad calcem, eam ad hunc diem VIII Octobris omnia palæstra, et cultus loco, laudavit : cultum tamen longe antiquiorum esse, ex dicendis indubitatum fiet.

2 Sic ibidem habet laudatum Florarium : Item sanctarum virginum Regenfredis et Libariæ martyris. Palæstram utcumque addidit Philippus Ferrarius in Catalogo Generali Sanctorum quorum memoria non exstat in Martyrologio Romano, hoc eodem die dicens : In territorio Tullesi S. Lybariæ, virginis et martyris; et in Annotatis laudans Kalendarium ecclesiæ Tullesi, et monumenta ecclesiæ Grandensis. Consonat Saussayus in Supplemento sui Martyrologii Gallicani

A *Galicani eodem die hoc modo*: In diocesi Tullensi natalis S. Libariae, virginis et martyris, in Grandensi ecclesia celebratae. *Nec eam pratermisit auctor Martyrologii Parisiensis, auctoritate Cardinalis et Parisiensis archiepiscopi Ludovici Antonii de Noailles, anno 1721 excusi, in quo haec pariter die sic legitur*: Eodem die, sanctae Libariae, virginis et martyris. *Locus vel martyrii vel praecipui ejusdem cultus, hic omissus, indicatur in Indice Sanctorum ad calcem ejusdem Martyrologii his verbis Latine*: Grania in pago Solee. vel Odora. Tullensis diocesis; *Gallice vero*: A Gran au pays Soulessois, ou Ornois, diocese de Toul

et in Octob.
quibus colli-
tur Tulli

3 *Castellanus eandem, ut dictum est, Leobarium appellans, maluit ipsius memoriam ad diem XII hujus mensis reponere, in Lotharingia, inquit, S. Leobaria virgo, sub Juliano Apostata martyrium passa; ejus perantiqua habetur memoria Condite ad Mucram (fluxium) in Bria; Gallice*: A Condé sur Morin en Brie. *Idem tamen Castellanus in Indice Alphabetico*

B *Sanctorum ibidem agnovit, eam etiam coli die VIII Octobris; in eo enim dicitur honorata in Lotharingia, in Campania (Gallica scilicet) et in Bria diebus octava et duodecima Octobris. Porro utroque illam die coli, constat etiam e Brevariis; et in Tullensi quidem, anno 1535 typis edito, ad hunc diem VIII Officium simplex legitur sine Lectionibus propriis cum hac Oratione*: Deus, qui beatam Libariam, virginem et monacham, in consortio aliarum virginum martyrem ab angelis coronatam, in caelis collocasti, et de manibus impiorum liberasti, tribue, quesumus, ut, qui ejus gaudent honore, ab omnibus iniquitatibus liberentur. Per Dominum etc. *In Brevario autem Meldensi ad diem XII ejusdem mensis de eadem haec ex Communi virginum martyrum praescribitur Oratio*: Deus, qui inter cetera etc.: *in qua S. Libaria virgo et martyr dicitur, non monacha.*

et Grania;
ejusdem cor-
poris major
pars in
monasterio
Leonis.

4 *Ut vero praedictum cultum Tulli habet, quod in ea diocesi passa credatur, ita haud dubie etiam multo majori gaudet Grania vel Grandi, Leucorum olim oppido vel civitate, nunc Tullensis diocesis vico, vulgo Gran vel Grand appellato, uti et in S. Leonis abbatia Tullensi, de quibus Calmetus Historiae Lotharingiae, anno 1745 Nanceii recusat tom. I, col. 203, num. VIII Gallice notavit sequentia*. S. Libaria, quam SS. Eliphii et Eucharrii sororem dicunt, sub Juliano quoque martyrium subiit, sed rei adjuncta latent. Verisimiliter in civitate Graniensi, vel in hujus vicinia passa est. Cultus ejus ibidem semper celebris fuit, ejusdemque reliquiae in dicata eidem parochiali Graniensi ecclesia magna cum veneratione et honore servatae usque in annum MDLXXVII, quo Cardinalis de Vaudemont, id temporis Tullensis episcopus, jussit eas propter militares Germanorum copias... illac transaturas, ad Tullensem S. Leonis abbatiam transferri. Quiescunt ea ibidem haecenus; sed quaedam earumdem portio abhinc aliquot annis parochiali Graniensi ecclesiae restituta fuit.

In diocesi
Meldensi sui
nominis ec-
clesiam ha-
bet;

5 *De altero S. Libariae peculiaris cultus loco, apud Castellanos supra indicato, Condite videlicet ad Mucram, ut ab illo appellatur, haec accipit*. In Codice beneficiorum Galliae vocatur hic Conditum S. Libariae, poniturque in Meldensi dia-

cesis decanatu de Croyaco, vulgo de Crecy. *Consentit Tossanus du Plessis tom. 2 Historiae ecclesiae Meldensis, Gallice editae, pag. 635, ubi Condé sainte Libaire dicitur, situsque in Bria. Tum in rem nostram praeterea subditur*: S. Libaria, istius ecclesiae patrona, sancta virgo et martyr est, cujus reliquiae Tulli in abbatia S. Leonis quiescunt. Conditi incolae duo ex iis ossa anno MDCC obtinuerunt, quae hodieque in eorum ecclesia venerationi fidelium exponuntur. *Pro hisce remittit historicus ad monumenta historica, inter quae num. DCCXXIV ea tabulario episcopatus Meldensis exhibet litteras illustrissimi Jacobi Benigni Bossuet, Meldensis episcopi, partim Gallice, partim Latine conscriptas, quae cum harum reliquiarum translationis adjuncta contineant, operae mihi pretium visum est, eas integras Latinas lectori exhibere.*

AUCTORE
C. S.

6 Anno MDCCI, die Lunae, XXIV Octobris infra hebdomadam XXIII post Pentecosten, quo die festum sacrarum Reliquiarum per totam nostram diocesim celebratum fuerat, Nos Jacobus Benignus, permissione divina episcopus Meldensis, ordinarius regis consiliarius status, olim praceptor serenissimi domini Delphini, primusque eleemosynarius ducissae Burgundiae, discessimus hora secunda pomeridiana e nostro castro Germigny l'Evêque, comitantibus domino Jacobo Benigno Bossuet, presbytero in Theologia doctore facultatis Parisiensis regiae domus Navarrae, abbate Savigniacensi in diocesi Lugdunensi, archidiacono Briae in nostra ecclesia cathedrali, nostroque vicario generali; D. Joanne Phelypeaux, presbytero doctore Sorbonae, thesaurario et canonico ejusdem ecclesiae nostrae, nostroque vicario generali; D. Francisco le Dieu, presbytero Theologiae doctore, cancellario et canonico dicatae nostrae ecclesiae cathedralis, nostroque secretario ordinario, ac stipulatoribus nostris; ut nos ad parochiam Conditi sanctae Libariae diocesis nostrae conferremus.

in qua illius
reliquiae a
Bossueto Mel-
densi episco-
po,

7 Quo cum sub vesperam pervenissemus, nos cum comitatu nostro a domino Michaële Saulnier, regi a consiliis, in ejusdem Subsidiorum curia Parisiensi praeside, dictaque parochiae domino, invitati sumus, ut ad suum castrum diverteremus, quod et acceptavimus. Deinde coram eodem domino, praedictis ministris nostris, et parochis de Condeto et de Insulis, qui omnes haec Acta nobiscum subsignarunt, exhiberi nobis fecimus arcam sanctae Libariae, virginis ac martyris, dictaque parochiae patronae, quam arcam e ligno inaurato factam, architectonice ornatae, in modum tentorii opertam, et in lateribus laminis crystallinis instructam, agnovimus eandem esse, quam ante benedixeramus; eaque aperta, invenimus duo ossa tenui filo argenteo in multos gyros circumducto decenter affixa pulvillo e tela pariter argentea texto; quorum ossium alterum est una vertebra cervicis, alterum os metacarpi, quae sunt reliquiae S. Libariae, quas eidem capsae ante inclusi. Sub pulvillo autem reperimus testimonium authenticum et Acta autographa, tam Tullensia, quam mea facta Parisiis et Meldis; ex quibus cognovimus; nihil in dicta capsae mutatum fuisse, ex quo dictas sanctas reliquias in eandem transtulimus, quae testimonium authenticum et Acta autographa in hisce Actis nostris transcribi fecimus, ut sequitur, ipsis

cujus haec su-
per re au-
thenticas lit-
teras,

AUCTOR
C. S.

hisque inser-
tas vicarii
generatis
Tullensis
damus,

ipsis autographis inde sublatis unaque cum hisce nostris Actis in communi episcopatus Meldensis archivo deponendis.

8 « Claudius - Carolus de l'Aigle, presbyter ca-
nonicus, magnus archidiaconus ecclesie cathe-
dralis, praepositus insignis collegiate ecclesie
S. Gangulphi Tullensis, officialis et vicarius
generalis illustrissimi et reverendissimi domini
Henrici de Thyard de Bissy, episcopi et co-
mitis Tullensis, notum facimus, quod nos hac
die datarum praesentium, hujus civitatis ab-
batiam S. Leonis, Ordinis S. Augustini, in-
gressi, et a reverendis patribus Priore et Re-
ligiosis requirentes, ut arcam, in qua sanctae
Libariae virginis ac martyris reliquiae serva-
bantur, nobis aperirent, duo, iisdem consen-
tientibus, ossa inde exemerimus, nempe unam
e posterioribus vertebrae cervicis, unamque
phalangem pollicis pedis, quae sine mora et
coram nobis simul cum gemino harum litte-
rarum exemplari reponi jussimus in capsulam
abiegnam, obvolutam vitta serica rubri colo-
ris, octoque in locis sigillo illustrissimi do-
mini episcopi in cera Hispanica rubea obsi-
gnatam. Quae reliquiae simul cum praesentibus

B litteris nostris tradendae sunt Parisiis domino
praesidi Saulnier, qui eas petiit parochiae Con-
detae sanctae Libariae, cujus dominus est, cu-
jusque ecclesia sub hujus insignis Sanctae invo-
catione dicata Deo est. Actum Tulli vigesima
octava Augusti MDCC. Et signatum: DE L'AIGLE;
et infra: De mandato domini vicarii gene-
ralis, et signatum PILLEMENT secretarius. Et a
latere scriptum est: Paraphe NE VARIETUR, Pa-
risiis decima Martii millesimo septingentesimo
primo, signatumque cruce et sequentibus lit-
toris J. B. E. M. et infra signatum: Per do-
minum, LE DIEU, et a latere CHEVALIER,
SAULNIER. »

approbate,

9 « Anno MDCC die Jovis, die decima Martii
in nostro Palatio Parisiis, in foro victoriae,
Parochia sancti Eustachii, nos Jacobus Beni-
gnus Bossuet, episcopus Meldensis, accepi-
mus per manus domini Hyacinthi Chevalier,
presbyteri canonici ecclesiae cathedralis Tul-
lensis, vicarii generalis illustrissimi domini
episcopi Tullensis, comitante eum domino
praeside Saulnier, domino parochiae Condetae
sanctae Libariae, nostrae dioecesis, fasciculum
inscriptum hoc modo: DOMINO CHEVALIER,

C MAGNO VICARIO TULLENSI, PRO DOMINO PRE-
SIDE SAULNIER, REGI IN SUIS CONSILIIS CON-
SILIARIO, PRESIDE IN CURIA SUBSIDIORUM PA-
RISIIS; obsignatum sigillo domini Officialis
Tullensis, per quem fasciculus missus fuit
ad dictum dominum Chevalier; amotoque
primo involuero, invenimus authenticas lit-
teras, fidem facientes de contentis in fa-
sciculo, obsignato octo sigillis illustrissimi
domini episcopi Tullensis in vitta rubra su-
per panno albo, quandam capsam obte-
gente. »

eodemque
mudente,

10 « Quod authenticum instrumentum inci-
pit: CLAUDIUS-CAROLUS DE L'AIGLE etc. et
datum est TULLI die vigesima octava Augu-
sti MDCC. Signatum DE L'AIGLE, et de man-
dato domini vicarii generalis, PILLEMENT, cum
peculiari nota nomini addita*; signatum per
nos dictumque dominum Chevalier, et dicto
domino praeside Saulnier, NE VARIETUR. Quam
capsam sic sigillatam penes nos servavi-
mus, ut suo tempore et loco eam aperire-

* Gallice:
avec para-
phe

mus, contentasque in eadem reliquiis trans-
ferremus in lypsanothecam nobis exhiben-
dam. In quorum fidem haec Acta signavimus,
et nobiscum signarunt dicti domini supra no-
minati. Ita actum praedictis loco, dieque ac
anno, et signatum cruce, J. BENIGNUS EPI-
SCOPUS MELDENSIS. CHEVALIER. SAUL-
NIER; et infra de mandato illustrissimi domi-
ni mei: LE DIEU. »

11 « Hac die trigesima Martii millesimo se-
ptingentesimo primo Nos Jacobus Benignus
Bossuet, episcopus Meldensis, ordinarius con-
siliarius status, olim serenissimi Delphini pre-
ceptor, ac primus serenissimae ducissae Bur-
gundiae eleemosynarius, aperimus capsam
sigillis illustrissimi domini Tullensis episcopi
obsignatam, in qua depositae erant reliquiae
sanctae Libariae, virginis ac martyris, nobis
traditam modo, in praecedenti nostro instru-
mento exposito; easque recognosci fecimus
per magistros Carolum Morin, Nicolaum Bon-
tems, et Joannem Seguin, hujus civitatis
Meldensis medicinae doctores, qui nobis re-
tulerunt, alterum e Sanctae ossibus esse unam
vertebram cervicis; alterumque, phalangem
e pedum pollicibus dictum, suo judicio po-
tius videri unum os metacarpi. Quas reli-
quias sub sigillo nostro deposuimus in ma-
nu domini Le Dieu presbyteri, cancellarii
et canonici ecclesiae nostrae, decenter collo-
candas a nobis in Lypsanotheca, nobis praesentanda. Actum Meldis trigesima Martii MDCC,
et signatum cruce, J. BENIGNUS episcopus Mel-
densis. »

12 Hactenus instrumenta haec e Gallicis Latine feci, quod proxime in eisdem litteris sublexitur, scriptum Latine est, atque ita habet:

Jacobus Benignus, permissione divina Meldensis episcopus, ad rei memoriam sempiternam, notum facimus, quod die data praesentium allata est ad nos a viro illustrissimo, domino Michaële Saulnier, regi a consiliis, et in curia Subsidiarum Parisiensi praeside, ac parochiae sanctae Libariae de Condeto domino, capsam ad recordandas sacras reliquias ejusdem sanctae Libariae virginis et martyris, a nobis juxta tenorem actorum die vigesima octava Augusti anno Domini millesimo septingentesimo primo praesentatas ac religiose susceptas; in qua capsam, a nobis prius in capella palatii nostri episcopalis rite benedicta, una cum praedictis Actis, easdem reliquias composuimus, ac venerationi fidelium in parochiali ecclesia dictae sanctae Libariae virginis et martyris de Condeto, nostrae dioecesis, exponi permisimus; praesentibus ibidem magistro Petro Durand, rectore parochialis ecclesiae dictae sanctae Libariae de Condeto, ac magistro Nicolao Lienard rectore parochialis ecclesiae de Insulis prope Villanodium, nec non viro praedicto illustrissimo praeside. Datum Meldis in palatio nostro episcopali, die prima Aprilis anno Domini millesimo septingentesimo primo. Signatum cruce J. Benignus episcopus Meldensis. Durand. Lienard. Saulnier. Et infra: De mandato illustrissimi ac reverendissimi domini mei, D. episcopi Meldensis Royer, cum peculiari nominis nota et sigillo. (Gallice: Avec paraphe etc.)

13 Quae sequuntur, idem illustrissimus Bossuetus ibidem Gallice prosequitur, solemnitate ex-
ponens, qua ipse easdem sacras reliquias tandem ecclavit

A *exaltavit, publicæque fidelium venerationi exposuit.* Die vero Martis, vigesima quinta Octobris dicto anno mane nos prædictus episcopus capsam, in qua pretiosæ reliquiæ sanctæ Libariæ requiescunt, deponi mandavimus super mensam in medio chori ecclesiæ parochialis dicti loci, ad quam a numero clero, ad eam festivitatem congregato, in supplicantium agmine deducti sumus, et in ejusdem ecclesiæ vestibulo cum solitis ceremoniis recepti a magistro Petro Durand presbytero, ejusdem parochiæ rectore. Post adoratum sanctissimum Sacramentum, fusasque coram lypsanothea preces, quam magna cum veneratione venerati sumus, quod et clerus noster statim pariter fecit, populo, qui ex omnibus vicinis parochiis ad eam solemnitatem concurrerat, causam nostri adventus esse, diximus, ut publico cultui exponeremus sanctæ Libariæ virginis et martyris, locique patronæ, reliquias, isti capsæ inclusas, ex ejusdem Sanctæ tumulo exceptas, eoque allatas pio studio devoti magistratus, illorum domini, quo ille impulsus fuerat, ut novum istud ad excitandum illorum pietatem subsidium compararet, ductus Ecclesiæ sensu, quæ Sanctorum reliquias venerationi fidelium exhibet, ut eos talibus exemplis animet ad imitandas illorum virtutes, ad agendas Deo pro relictis ab iis triumphis gratias, eaque ratione eorumdem apud ipsum patrocina promerenda: omnibusque fidelibus, huic solemnitati cum animo debite comparato assistentibus, consuetas Indulgentias imperiti sumus.

supplicacione, Missæ ac concione ibidem exaltatæ

B 14 Post hæc Pontificalibus induti adfuimus solemniter processioni, in qua hæc sanctæ reliquiæ a presbyteris per primariam parochiæ viam et in castrum delatæ fuerunt, comitantibus nos clero populoque, Responsoria in honorem omnium Sanctorum concinentibus; regressoque in ecclesiam supplicantium agmine, Missam de Sacramentum reliquiarum festivitatem pontificaliter celebravimus cum sermone ad populum post Euangelium ejusdem argumenti de sanctorum martyrum sanctæque Libariæ triumpho, habito per magistrum Simonem Michaëlem Truvé presbyterum, doctorem in Theologia, canonicum Theologalem in nostra ecclesia cathedrali; finitaque solemnitate, hæc nostra rei gestæ Acta inclusimus eidem capsæ, quam in quatuor locis obsignari fecimus, vetantes, ne sine nostra peculiari licentia causisque a nobis probatis aperiantur.

et depositæ fuere anno subact. Altera ejusdem ecclesiæ.

C 15 Permissimus, ut ipsa capsam in scapho super altare hunc in finem facto reponatur cum hac inscriptione: SANCTA LIBARIA, ORA PRO NOBIS; mandantes, ut in dicta Condeti parochia, de hac solemnitate, translatione et expositione harum sacrarum reliquiarum fiat annua commemoratio die Dominica, qua festum sanctorum reliquiarum in hac diocesi celebratur. Actum datumque in supra dicta parochia Condeti sanctæ Libariæ, præmissis die et anno. In quorum fidem hæc Acta signavimus, et sigillo nostro muniri fecimus; et signarunt nobiscum testes infra nominati, uti et secretarius noster.

† J. Benignus, E. Meldensis.

J. B. Bossuet, archid. Briæ.

J. Phelipeaux, Saulnier.

Lienard, Durand.

De mandato dicti domini mei, illustrissimi et reverendissimi episcopi Meldensis, Le Dieu,

secretarius et cancellarius ecclesiæ Meldensis. *Hactenus de reliquiis S. Libariæ Condeti servatis, locisque, in quibus illa colitur, quibus addenda est ecclesia Ayettensis, vulgo d'Ayette, qui vicus Artesiæ est, tribus circiter milliaribus distans Atrebato, Ambianos versus, quam ecclesiam S. Libariæ etiam diculam lego, in notitiis ad Majores meos olim missis.*

AUCTOR C. S.

16 *Longe abest, ut tam certa de ejusdem Sanctæ genere gestisque proferre possimus, quod præcipua illius notitia accepta videatur ex Vila seu Passione S. Eliphii, auctore Ruperto Tuitiensi abbate, aliave, auctore anonymo, qui Ruperto prætulit, quarum hanc Ms. habemus, illam Laurentius Surius inter Vilas Sanctorum vulgavit ad diem XVI Octobris, quo Sanctus iste martyr colitur, quoque illa pluribus discutienda est. Interea consuli potest Commentarius ad Vitam supra laudatæ S. Menæ seu Mannæ in hoc ipso Opere ad diem III Octobris § 1, ubi observatum jam est, Rupertum ante medium seculum XII scripsisse, anonymum vero non ante annum 1036, proindeque ambos a Juliano Apostate, sub quo SS. Eliphium et Libariam iidem passos affirmant, temporibus longius abfuisse, quam ut certa fides iis tuto hic possit haberi.*

Passio illius nec sat antiquos

17 *Prætulisse autem alterutram anonymo, qui Vitam S. Libariæ, cujus apographum ex Ms. ecclesiæ Ayettensis habemus, concinnavit, partimque parergis, partim fabulis auvit, manifestum sit ambas conferentibus; neque hunc antiquiorem esse anno 1036, certo argumento est, quod is quoque, æque ac Rupertum anonymus, doceat, corpus S. Menæ in Portu-suavi quiescere, quo illud eodem anno translatum fuisse, in laudato de ea sancta virgine Commentario ostensum est. Incipit hæc S. Libariæ Vila a Juliano imperatoris a Christiana fide defectione, latæque ab eo adversus Christianos lege, ejusdemque ad hos pervertendos cruciandosque ex Italia adventu in Galliam, in qua SS. Eliphium, Eucharium, eorumdemque sorores sanctitate tunc floruisse narrat, in quibus omnibus Rupertum, vel qui huic faciem prætulit, anonymum S. Eliphii biographum ducebat.*

habet auctores, nec eam veri speciem præfert.

18 *Tum e penu suo addit piam Libariæ per parentes suos institutionem, eaque occasione præcipua Christianæ fidei mysteria recenset, quibus illam accensam ait, monasticæ se vitæ addixisse; dum oves suas prope civitatem Grandem pasceret, impia Juliani edicta mandataque, atque ipsius etiam coram suadentis dona minasque contempsisse, tandemque ejus precibus comminuta aurea Apollinis statua, colloque ac fuis illius mirabiliter germinantibus, angelico, confirmatam alloquio, abscisso capite martyrium consummasse, ac plures, quam quadraginta cum ea, quos tantis prodigiis ad Christi fidem converterat. Addit denique, ipsam abscissum caput suum in civitatem Grandem illatum fonte abluisse, ibidemque a fidelibus caute sepultam, tremente terra, murisque ac turribus civitatis corruentibus, et nullis Christi sacra amplexis; erumpente quoque postea sub ejusdem basilica fonte, quo infirmi loti sospitabantur. Credat hæc, qui volet, anonymo minime antiquo, comparate ad ætatem Libariæ: ego illam Vitam, aliunde etiam, ut videbimus, fabulosam, prelo indignam censeo.*

ut excudi merentur.

19 *Brevius minusque fabulosum est compendium Vitæ illius, in tres Lectiones secundi Nocturni pro ejusdem Officio partitum, quas ex Breviario Tullensi, anno 1595 per Cardinalem*

Datur compendium ejusdem

AUCTORE
C. S.

Cardinalem Lotharingæ, Tullensem episcopum reformato, Majores nostri ad hunc diem reposuerunt, atque hic subjungo;

LECTIO IV. Ea tempestate, qua Julianus imperator apostata, indicto Christianis bello, eos modis omnibus atque artibus a Christi castris avocare contendeat, floruerunt in Lotharingia nobilissima sanctissimæque tres sorores, Libaria, Menna et Susanna, que eo nomine plurimum commendantur, quod a prima ætate virginitatem suam Christo devoverint, magnoque semper pietatis ac fidei zelo in suscepta semel monastici instituti professione inter varias temporum illorum procellas ad extremum usque spiritum perstiterunt.

ex Brevi-
rio Tullensi
anni 1595,

20 LECTIO V. Unde factum est, ut, postquam ab hac luce excesserunt, Susanna quidem in Campania, Menna vero apud Portum suavem, non procul a Mirceuria, honorificis tumulis condita, in magna semper apud accolos propter vitam sanctissimam actam veneratione cultuque fuerunt. Sed sororibus eo celebrior habetur Libaria, quod ad virginitatis cumulum martyrii quoque laurea a Deo ornari meruerit una cum Euchario et Eliphio, germanis suis fratribus. LECTIO VI Et Libaria quidem cum coram transfuga illo imperatore sisteretur, jubereturque auream Apollinis statuam procumbens adorare nullis blanditiis, aut promissis, neque minis ac cruciatibus ad tam immane facinus committendum pertrahi potuit, malle se, dicens, vita, quam Christo, privari: quam ob rem, multis frustra tentatis, Libaria caput tandem amputari jussit impius apostata, mirantibus cunctis fidei ardorem ac tantam in femineo pectore animi robur atque constantiam.

cujus aucto-
ri præfere-
runt Ruper-
tus

21 In apographo nostro hæc accepta notantur ex Ruperio Tuitiensi abbate et ex Tabulario ecclesie Liberdenensis in Lotharingæ tractu Tullensi, quod cum de duabus primis Lectionibus certum sit, Ruperium in Vita S. Eliphii consulamus. In hac apud Surium sic legitur: Habuit autem idem vir sanctus (Eliphius) fratrem sanctissimum tresque sorores virgines, omnes memorabiles supernæ civitatis Hierusalem municipes, quorum nomina, in Libro vitæ scripta, sunt hæc: frater ejus Eucharius... palmam quoque martyrii feliciter adeptus est... Prima sororum ejus Menna, secunda Libaria, tertia dicta est Susanna, fueruntque, sicut unius fidei, ita et unius ejusdemque, scilicet monachicæ, professionis. Et prima quidem, videlicet Menna, sacra virgo utrum per martyrii palmam presentem vitam finierit, antiquitas literis (adde non) expressit, nisi quod in virginitate permanens defuncta, et in loco, qui Porces dicitur, condita est.

supra me-
moratus,

22 Secunda Libaria, et tertia Susanna sanctæ vitæ propositum sanctiori martyrii gloria consummaverunt. Et Libaria quidem apud civitatem, nomine Grandem, Susanna vero in Campania tumulata est. Hæc Ruperius ex antiquiori anonymo superius laudato, qui in nostro apographo Vitæ S. Eliphii ex Ms. S. Vili in Gladbach, collato cum altero S. Maximini Trevirensis, S. Eliphii fratrem sororesque sic recensuit: Sanctissimum videlicet episcopum, nomine Eucharium, qui cum palma martyrii susceptus est in paradisum... castissimas etiam tres virgines, per omnia Christo devotas, quarum nomina placet lectioni nobis * Menna dicitur * prima, sacra virgo et monacha ad Porces * est condita. Secunda

* Trev. Di-
cebatur
* supple in-
serere
* ibid, Por-
ces

nomine Libaria, monacha et martyr, in civitate Grandi fuit sepulta. Tertia, monacha similiter et martyr, cognomine Susanna, in Campania est tumulata.

23 En tibi omnium trium sororum asserta virginitas et monastica professio, sed solum duarum, Libariæ scilicet ac Susannæ martyrium, quod cum de Menna nec affirmetur, nec negatur, Ruperius hanc Eliphii Vitam præ oculis habens, de eadem S. Menna ait: Utrum per martyrii palmam presentem vitam finierit, antiquitas literis non expressit; ex quo denique liquet, non perisse S. Eliphii Vitam a Ruperio laudatam, ut existimavit Tillemontius Nota 12 in persecutionem Juliani. Vide dicta in Commentario in S. Mennam apud nos tom. 2 hujus mensis Octobris pag. 150, num. 2. Sed nec Ruperium, nec quem hic secutus fuit, anonymum sal antiquum ad fidem faciendam auctorem esse, supra observari, dictumque jam ante est in Commentario mox laudato; nec majoris auctoritatis est anonymus alter, ejusdem S. Mennæ biographus, citato tomo a nobis editus, qui etiam plura de S. Libariæ parentela narravit, de quibus consule ibidem S. Mennæ Vitam, additasque ad eam in Commentario prævio observationes, quas non lubet hic recoquere.

24 Cujus ætatis fidei sint monumenta tabularii Liberdenensis, ex quibus Lectio VI Officii, martyrium S. Libariæ continens, facta dicitur, mihi omnino inexploratum est. Et sub Juliano quidem eam passam esse, etiam altera ejusdem Sanctæ, quam supra rejeci, Vita, Actaque S. Eliphii perhibent, sed cum adjunctis certo fabulosis. Audi anonymum Eliphii biographum, cui ista consentit, in apographo Trevirensi de hac Juliani persecutione loquentem. Impiissimus namque (Julianus) casar effectus crudeliter dedit crudeliter legem, ut omnes ubique Christiani cunctis cederent facultatibus suis... Post non parum temporis tyrannus deterrimus, Italiam relinquens, adiit Gallias, ea scilicet intentione, ut idola erigeret, templa ædificaret demonibus, vastaret ecclesias, ad dæmonum culturam vel præmiis invitaret Christianos, vel, si altiori consilio illum cum suis donis contemnerent, exquisitis studiose pœnis interficeret.

25 Atqui nullus veterum tradidit, hujusmodi legem a Juliano unquam latam fuisse; nec potuit illam ipse ferre, dum Gallias cæsar præfuit nec imperium adeptus ex Italia unquam in Gallias regressus fuit. Sunt ista nimirum commenta hominis, aliquot seculis post Juliani tempora scribentis, de ejusdemque historia minime instructi. Non tamen propterea negandum est, Libariæ martyrium sub Juliano contigisse, quod pariter assertitur in quadam inscriptione infra vicum Pompey in Lotharingia, quam Calmetus refert tom. 1 Historia Lotharingæ recusæ col. 201 et sequenti, in qua inter alios Sanctos memoratur S. Libaria, subdunturque hæc: Hi felices præliati Juliani gladio sunt truncati. Non est quidem hæc inscriptio, eodem Calmeto teste, seculo XII vel XIV antiquior; sed saltem traditionem ejusdem temporis probat. Ut itaque etiam alii alibi pro Christi fide (quamquam alia passim conficta de causa) sub Juliano passi fuere, ita potuit et Libaria, cujus martyrium propterea sub eodem apostata, dubie tamen, reposui. Vide etiam dicta in Commentario prævio de S. Menna § 2, num. 18 et sequentibus.

A 26 De Juliano consentiens (ut supra vidimus) Castellanus, etiam annum 362 in sinistra margine adscripsit; verum hæc opinio componi nequit cum ejusdem martyrologi annotatione in margine de altera, ubi ad vocem Libere habet: LEOBARIA, non SCOBERIA, ut habet Theophilus Renaudus. Renaudi locum quidem non indicavit, sed si indicare voluerit Prolegomenon secundum in Indiculum Sanctorum Lugdunensium, vehementer hallucinatus fuit. Renaudus enim, quam ibi memorat, Scoberiam S. Benedictæ virginis martyris sociam facit, uti hodie an-

notavit lit. k ad hujus Sanctæ fabulosa Acta, in quibus pro Scoberia legitur Liobera, atque alibi etiam Limberia. Sed, si S. Benedicta anno 286, ut ipsemet statuit Castellanus, martyrio coronata fuerit, qua verisimilitudine dicetur ejusdem Socia S. Leobaria seu Libaria, a Renaudo Scoberia perperam dicta, usque ad Juliani imperium annumque Christi 362 pervenisse? Diversam ego hanc, si qua unquam fuerit, S. Benedictæ sociam a S. Libaria hodierna esse censeo. De cultu Susannæ, S. Libariæ, ut quidam volunt, sororis, vide dicta hodie inter Prætermisissos.

AUCTORE
C. S.

DE S. FELICE EPISC. CONF.

COMI IN DUCATA MEDIOLANENSI

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS

B

J. B.

§ I. S. Felicis in Fastis sacris memoria; quo anno Comi sedere cœperit; cujas fuerit; fueritne primus Comensium episcopus, et S. Ambrosii suffraganeus.

QUEM hodie damus S. Felicem, Comensem in Ducatu Mediolanensi episcopum, primus e martyrologis Galesinius in concinnato a se Gregorii XIII tempore in usum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Martyrologio memoravit ad diem XIV Julii his verbis: Novocomi sancti Felicis episcopi, qui magna divinæ pietatis testificatione primus illi civitati episcopus præfuit. Galesinium secuti sunt, qui sub eodem Pontifice Martyrologium Romanum emendarunt, partim paulo immutatis, partim resectis Galesinii verbis, sed ad eundem diem S. Felicem hunc in modum annuntiantes: Novocomi sancti Felicis, primi ejusdem civitatis episcopi. Qua porro de causa Galesinio, eumque secutis Romani Martyrologii emendatoribus S. Felicem ad supradictum diem consignare visum fuerit, haud satis liquet; nisi forte vitiosas ecclesiæ Comensis tabulas (has enim et librum Ms. in suis ad eundem diem Annotatis landat) Galesinius præ manibus habuerit: sed sive e vitiosis ecclesiæ Comensis tabulis, sive e libro Ms. diem XIV Julii S. Felicis sacrum dixerit, sive denique id aliunde didicerit, aut alia de causa fecerit, constans ecclesiæ Cumanæ, ut in Prætermisissis ad diem XIV Julii decessores nostri monere, consuetudo fuit, ut die VIII Octobris sancti sui Præsulis festum celebraret; eaque de causa hoc potius die de S. Felice agendum censuerunt, Ferrarii exemplo, qui hoc pariter die S. Felicis, e Comensis ecclesiæ Breviario monumentisque elogium dixit hujusmodi in Catalogo Sanctorum Italiae.

2 Felix, Novocomensis civis, nobili genere natus, optimis moribus, doctrina, eloquentia et religione præditus, a S. Ambrosio, episcopo Mediolanensi, primus Comensium episcopus sacratum circa annum Salutis cccclxxx. Qui, subscripto pastorali munere, plerosque Comenses, a recta via ob Arianam perfidiam aberrantes, ad verum iter reduxit, et eos, qui ad-

huc gentilium superstitione tenebantur, ad Christianam fidem convertit: id quod maximæ inter Felicem et Ambrosium necessitudinis causa fuit, quemadmodum epistolæ Ambrosii, ad Felicem scriptæ, testantur. Cum Felix pie sancteque admodum ecclesiæ suæ ad plures annos præfuisset, successore sibi delecto, ægritudine correptus, brevi ad tot laborum præmium evolavit in cælum VIII Idus Octobris, in crypta Basilicæ S. Carpophori in monumento lapideo, seu ex silice, sepultus. S. Felicis gesta Aloysius de Tattis, Martyrologii Novocomensis auctor, hoc item die, paulo enucleatius tradit, ita de illo scribens: Novocomi natalis S. Felicis, Novocomensis episcopi et confessoris in ecclesia S. Carpophori: qui nobili genere natus, cum vitæ probitate, doctrina et religione floreret, a S. Ambrosio patriæ præsul ordinatus est. Mercurii delubrum uni ac vero Deo et S. Carpophoro martyri dedicavit, in quod ejusdem Carpophori et sociorum inventa corpora, ut digno honore colerentur a fidelibus, intulit.

3 Adstitit Laude una cum ipso Ambrosio et Bassiano, Laudensi episcopo, ecclesiæ SS. Apostolorum apotheosi, ubi puellam, cacodemone pressam, liberavit. Interfuit Mediolanensi concilio, ubi cum aliis patribus Joviniani hæreses condemnavit. Plurimos a fide Catholica aberrantes ad viam veritatis perduxit: nonnullos etiam a religione Christiana alienos ad veri Numinis cultum convertit. Quo munere cum diu sancte et laudabiliter functus esset, et diem mortis suæ sibi appropinquare intelligeret, Prouino successore delecto, ad suorum laborum præmia evolavit in cælum. Ita laudati Ferrarius et Tattus; sed non pauca, quæ examine indigebunt, asserentes: interim vero Aloysium Tattum de cultu sacro, Comi S. Felicis exhiberi solito, pauca loquentem audiamus. De S. Felice, inquit in Annotatis ad diem VIII Octobris, agunt hac die

Breviaria

Comi colitur: